

תולדות עם ישראל בדורות האחרונים

לבתי ספר דתיים

חלק ב

יחידות ו'ט'

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(10×4)	—	40	נקודות
פרק שני	—	(26×1)	—	26	נקודות
פרק שלישי	—	(9×2)	—	18	נקודות
פרק רביעי	—	(4×4)	—	16	נקודות
סה"כ	—			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הבא בתשובותיך עובדות, ואל תסתפק בהערכות כלליות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

שים לב: שאלות הבחינה בעמוד 3.

השאלות

פרק ראשון (40 נקודות)

ענה על ארבע מהשאלות 1-6 (לכל שאלה – 10 נקודות).

1. ב-1922 אישר חבר הלאומים את כתב המנדט על ארץ-ישראל. הסבר את חשיבותו של אישור זה לעם היהודי. הצג סעיף מתוך כתב המנדט התומך במטרות הציונות.
2. ציין שתי צורות של התיישבות שהתפתחו בארץ בשנות העשרים והשלשים של המאה ה-20. הסבר מדוע בחרו העולים באחת מצורות ההתיישבות שציינת. הצג את המניע הייחודי להתיישבות חקלאית-דתית.
3. בעקבות מאורעות תרפ"ט (1929) נעשו שינויים בארגון ההגנה. הצג שינוי אחד, והסבר מדוע שינוי זה נעשה בעקבות המאורעות.
4. זאב ז'בוטינסקי: "החלוקה – גזר דין מוות לציונות". דוד בן גוריון: "החלוקה – בסיס לתקומה מדינית". הסבר את עמדותיהם של ז'בוטינסקי ובן גוריון בנוגע להצעת החלוקה (1937).
5. הצג שתי סיבות למצב הקשה של היישוב היהודי בירושלים מראשית מלחמת העצמאות עד מאי 1948. הצג ניסיון צבאי אחד להתמודד עם מצב זה.

6. לפניך תצלום של כרזה מימי קום המדינה.

(מתוך העשור הראשון, בעריכת צבי צמרת וחנה יבלונקה, הוצאת יד בן צבי, 1997, עמ' 78)

- מהי הבעיה שמציגה הכרזה?
- הצג שני מאפיינים של הדמויות כפי שהן מוצגות בכרזה: מאפיין אחד של העולים, ומאפיין אחד של הוותיקים.
- בחר באחד המאפיינים שציינת, והסבר על פי מה שלמדת כיצד הוא השפיע על תחום החינוך בתקופה זו.

פרק שני (26 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 7-9.

בשאלה שבחרת ענה על שני הסעיפים א-ב.

7. המדיניות הנאצית בשנות השלושים של המאה ה-20 והתגובות אליה

א. מה היה "הסכם ההעברה"? הסבר כיצד הוא שירת את המדיניות הנאצית כלפי

יהודי גרמניה בשנות השלושים. (13 נקודות)

ב. הצג את התוצאות של ועידת אוויאן ושל ועידת מינכן.

הסבר כיצד התוצאות של הוועידות האלה השפיעו על המדיניות הנאצית בשנים הנדונות.

(13 נקודות)

8. הנהגה יהודית בתקופת השואה

א. הצג שו"ת שלמדת. הסבר כיצד בפסיקה של הרב בא לידי ביטוי מאפיין אחד של

הפסיקה ההלכתית בתקופת השואה. (13 נקודות)

ב. הסבר את המורכבות בתפקיד היודנראט.

הסבר כיצד מורכבות זו באה לידי ביטוי בהכרעה של כל אחד מראשי היודנראט

רומקובסקי וצ'רניאקוב, בתקופת השילוחים. (13 נקודות)

9. "הפתרון הסופי"

א. הצג שתיים מהגישות שקיימות היום במחקר הנוגעות להחלטה על "הפתרון הסופי".

(13 נקודות)

ב. בחר בשתיים מהמדינות שכבשה גרמניה.

הסבר גורם אחד שהשפיע על גורל היהודים בכל אחת מהמדינות שבחרת.

(סך הכול – שני גורמים שונים). (13 נקודות)

פרק שלישי (18 נקודות)

ענה על שתי שאלות: על אחת מהשאלות 10-11 (9 נקודות), ועל שאלה 12 (חובה) (9 נקודות).

קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלות שאחריו על פי ההוראות.

בתקופת המאבק בבריטים בשנים 1945-1948 התנהלה ההעפלה ביוזמת ההנהגה המדינית בארץ באמצעות "המוסד לעלייה ב' " ובסיוע אנשי הפלמ"ח. השתתפו בה גם ניצולי שואה באירופה ומתנדבים יהודים מהעולם. מטרת מפעל ההעפלה הייתה להוציא את היהודים ממחנות הפליטים ולהביאם לארץ. הכוונה במעשה זה הייתה גם לעורר את דעת הקהל העולמית לתמוך במאבק הפוליטי כנגד מדיניות בריטניה בארץ. בשנות המאבק הגיעו לחופי הארץ 65 ספינות, ובהן כ- 70,000 מעפילים. אולם רק 13 ספינות קטנות, ובהן כ- 2,500 מעפילים, הצליחו לפרוץ את הסגר שהטילו הבריטים על חופי הארץ.

המורכבות של סוגיית ההתנגדות באניות שנתפסו השפיעה על השוני – לעתים עד כדי ניגוד – בעמדות של הנהגת היישוב כלפיה, במיוחד לאחר מקרים שבהם גבתה ההתנגדות קרבות בנפש בקרב המעפילים ניצולי השואה. עם זאת, מארגני ההעפלה שמרו להם את הזכות לתת הוראות שונות לכל ספינה באשר למידת ההתנגדות שעל מפקדיה להפעיל, לפי הנסיבות הפוליטיות ששררו בארץ במועד התקרבותה לחוף. זאת, במיוחד על רקע החשש שההפחתה בהתנגדות תגרום להקפאה מוחלטת של המאבק בבריטניה. מפקדי האניות מהפלמ"ח נטו מטבעם להזדהות עם דרך המאבק הצבאי, אולם היו מביניהם שהתחבטו בשאלת זכותם המוסרית לתבוע מהמעפילים להיאבק ולסכן את חייהם. בסופו של דבר הנסיבות המיוחדות לכל אניית מעפילים ועמדותיהם של מלווי האניות מהפלמ"ח בנושא ההתנגדות, הכתיבו בכל אנייה ואנייה את אופי ההתנגדות ואת עוצמתה.

(מעובד על פי אתר מוזאון הפלמ"ח)

ענה על אחת מהשאלות 10 ו-11.

10. אפשר להבין מהקטע כי המטרה של מפעל ההעפלה לא הושגה במלואה.

הסבר קביעה זו.

11. הסבר בלשונך את הדילמה של הנהגת היישוב ומלווי האניות מהפלמ"ח, בנוגע להתנגדות באניות

המעפילים שנתפסו בידי הבריטים.

שאלת חובה

12. לפניך קטע מדבריה של ההיסטוריונית אביבה חלמיש. קרא אותו וענה על השאלה שאחריו.

אין ספק שלנוכחותם של השליחים הארץ-ישראליים על אניות הגירוש הייתה חשיבות, אולם המפתח להבנת עמידתם של המעפילים במבחן הוא המעפילים עצמם... עוצמתם התחזקה לא רק בשנים הקשות של המלחמה אלא גם בכורח המציאות שלאחריה... מעפילים ומלווים דיברו על תחושה של שליחות היסטורית שהדריכה אותם, על מורשת הדורות של העם היהודי... וכמובן שאין לזלזל בכוחו של ה"אין ברירה", וכי לאן ילכו? אם עדיין היה קיים אצלם המושג בית, ארץ ישראל הייתה ביתם.

(מעובד על פי אביבה חלמיש, 'מעפילי אקסודוס' – ציבור שעמד במבחן, מתוך **בשביל הזיכרון**, עמ' 9-14, גיליון 22, אפריל 1997)

- בשני הקטעים שקראת נדונה התנגדות המעפילים באניות שנתפסו בידי הבריטים. הסבר את ההבדל בין שני הקטעים, בכל הנוגע לנקודת המבט שמוצגת בהם. בסס את דבריך על כל אחד משני הקטעים.
- על פי מה שלמדת, הצג את ההתנגדות של המעפילים כפי שהתרחשה באנייה אקסודוס.

/המשך בעמוד 7/

פרק רביעי (16 נקודות)

כתוב בקצרה על ארבעה מהמושגים 13-19 (לכל מושג — 4 נקודות).

13. הדיקטטורה של סטלין

- מתי שלט סטלין והיכן?
- כתוב שני ביטויים לדיקטטורה של סטלין.

14. מוסוליני ו"המצעד על רומא"

- מה הייתה מטרת "המצעד על רומא"?
- מה הייתה תגובת המלך למצעד ומדוע?

15. מפלגות יהודיות בפולין

- ציין שתיים מהמפלגות היהודיות שפעלו בפולין בין שתי מלחמות עולם.
- בחר באחת המפלגות, והצג עיקרון אידאולוגי אחד שלה.

16. תכנית מרשל

- איזו מדינה יזמה את התכנית, ומה הייתה מטרתה?
- מה הייתה הפעולה שננקטה כדי להגשים את התכנית?

17. ברית נאט"ו

- מה הייתה המטרה שלשמה הוקמה ברית נאט"ו?
- ציין שתי מדינות שהיו חברות בה.

18. הפליטים הערבים

- ציין סיבה אחת לבריחתם של הערבים מבתיהם במלחמת השחרור.
- מדוע לא יושבו הפליטים הערבים בארצות שאליהן ברחו?

19. קע"ם

- מה הם ראשי התיבות קע"ם, ומי היו המדינות החברות בארגון זה?
- מי יזם את ייסוד קע"ם ומה הייתה מטרתו?

בהצלחה!